

Løgtingslóg nr. 13:

Býarskipanir og byggisamtyktir

Løgtingslóg nr. 13 um býarskipanir og byggisamtyktir frá 1956 átti (við broytingum) at verið endurskoðað, soleiðis, at lógin partvís verður rættað og partvís fær nýggjar tíðarhóskandi greinar og partar, skrivar Hogni Larsen, arkitekt og býarplanleggjari m.a. í hesi greinini

sjónarmið

Í flestum londum finnst skipanir á ymskum stigum — ríkisskipanir, regionsskipanir og kommunuskipanir. Á hvørjum stigi er ein partur av hvørji skipan ein meira ella minni «fysisk» skipan, har roynt verður at skipa so fyrri, at býar- og bygðavækturin og teir trupuleikar, ið standast av hesum vøkstri, verða greiddir á skynsaman hátt.

Skal væla heilarúrslit fáast er neyðugt, at gott samband er millum tey ymsku stigini, og tær lógir, ið hesar «fysisku» skipanir stiga seg til, eru tíðarhóskandi og greiðar.

Í Føroyum tørvar okkum tey hægri «fysisku» skipanarstigini. Hetta er stórt spell, tá hugsað verður um okkara serstakliga goðu møguleikar at samskipa innan hetta økið, og kundi hetta verið eitt frálíkt evni at umrøtt í serstakari grein. Tó vil eg í hesi grein halda meg til kommunustigið av, at vit í Føroyum hava skipanir á hesum stigi, nevniliga býarskipanir og byggisamtyktir.

Ein náttúrlig byrjan kundi fyrst og fremst verið at lýst munin millum hesi bæði orðini ella «begrebini» tó soleiðis, at bert høvuðsskilnaðurin kemur fram.

Í fleiri býarskipanum og byggisamtyktum stendur soleiðis:

Endamálið við býarskipanini er at áseta høvuðsreglur fyrri útbygging av kommununi.

Býarskipanin samskipar tey ymsku áhugamálini, tó soleiðis at framtíðar broytingar kunnu fremjast á tekniskum — økonomiskum skilagóðum grundarlagi, samstundis sum umhvørvið verður

virt.

Tað stendur viðari:

Endamálið við byggisamtyktini er at áseta gjøllari reglur fyrri framtíðar bygging á teimum ymsku nýtsluøkjunum, sum tilskilað er í býarskipanini.

Løgtingslóg nr. 13 um býarskipanir og byggisamtyktir frá 1954 er eisini í høvuðsheitinum bytt í tveir partar. Ein stytri partur, ið greiður frá um býarskipanir og síðani annar longri, og greiður frá um byggisamtyktir.

Innihaldið í eini býarskipan mótvegis eini byggisamtykt er sambært lóggávuini eisini ymiskt. Sum dømi kann nevast, at har býarskipanin hevur 5 partar, ið helst skulu uppfyllast, hevur byggisamtyktin 19 partar.

Í hesi somu lóg gr. 6, 1. partur stendur m.a. soleiðis um byggisamtyktir:

«Áðrenn uppskot um byggisamtykt verður sent landsstýrinum, skal tað verða lagt fram í minsta lagi 3 vikur til alment eftirlit á einum fólki atkomilugum staði. Kommunan skal frammanundan á vanligan hátt kunngerá, at byggisamtyktin er framlögð til eftirlits, og kunngerðin skal skila til, hvørt økið tað er, ið uppskotið umfatir. Mótæli móti uppskotinum, og broytingaruppskot mega verða send kommunustýrinum, áðrenn 3 mánaðir eru lidin frá kunngerðardegnum».

Harafturimóti stendur onki um framlegu av býarskipanum og finnst so-statt ikki lógarkrav fyrri, at hesar verða framlagdar.

Ein annar týðningarmikil lógarskilnaður er ognartekurætturin. Í gr. 12, 1. partur framgongur tað týðuliga, at tað bert er byggisamtyktin og ikki býarskipanin, sum gevur heimild til ognartøku. Í ti partinum í lógin, sum við-

ger býarskipanir verður orðið ognartøka ikki nevnt.

Hetta er í stuttum sambært lóggávu høvuðsskilnaðurin á býarskipanum og byggisamtyktum og er hann lættur at skilja. Men tverri er henda sama lóg ikki eins lætt at skilja, um hon verður lisin at enda.

Í síðstu grein í lóggávuini gr. 26, 2. partur stendur soleiðis:

Har tað í lóggávu orðið «býarskipan» hevur verið nýtt, skal orðið «byggisamtykt» verða nýtt í staðin fyrri ella javnbjóðis t, tað ið lóggávan ikki skiliga tilskilar annað.

So er spurningurin, har í lóggávuini lóggávan ikki skiliga tilskilar annað. Men er tað heilatið móguligt, at «begrebið» byggisamtykt, sum bæði í innihaldi og lógarliga hevur so stóran skilnað í mun til «begrebið» býarskipan kann verða nýtt í staðin fyrri ella javnbjóðis hesum?

Í øllum føri vil eitthvørt arbeiði, ið stigast seg til eina ikki fullfíggaða og/ella misskiljandi lóggávu hava møguleika fyrri at vera merkt av hesum.

Hetta er ein av grundunum til, at eg haldi, at lótingið átti at endurskoðað hesa lóggávu.

Onnur grundin er, at lóggávan í dag átti at umfatað aðrar tíðarhóskandi partar, sum móguliga ikki vóru frammi í tíðini í 1954.

Í Noregi, Svøríki og Fínlendi hevur leingi verið arbeiðt við uppskotum til lógarbroytingar innan lóggávu ið við fyrvarni kunnu sammetast við lótingslóg nr. 13.

Í Danmark er nýggj lóggáva komin í gildi, tann sonevnda «kommunuplanlov» frá 1979. Hendan lóggávan verður av hinum norðanlondunum mangan nýtt sum fyrimynd bæði á ein og annan hátt, men er

tað serstakliga gr. 6 í lóggávuini, ið oftast verður umrødd.

Í hesi grein stendur soleiðis:

«Inden udarbejdelse af et forslag til kommuneplan skal kommuneplanstyrelsen offentliggøre en kortfattet redegørelse om hovedspørgsmål og planlægningsmuligheder i det foreståede planlægningsarbejde.

2. partur. Samtidig med offentliggørelsen sendes redegørelsen til miljøministeriet og amtsrådet og indenfor hovedstadsområdet tillige til hovedstadsrådet.

3. partur. Kommunalbestyrelsen skal forestå en oplysningsvirksomhed med det formål at fremkalde en offentlig debat om planlægningsens målætning og nærmere indhold.

Ofta verður tikið til, at vit liva í einum demokratiskum samfelag. Um so er, so átti lóggávan helst eisini at veri demokratisk.

Men, sum áður nevnt í hesi grein, so hevur borgarin innan tey ymsku býarskipanar- og/ella byggisamtyktarøkini bert møguleika fyrri at siga sína hugsan og móguliga gera seg galdandi eftir, at uppskot til byggisamtykt er fingið til vega. (Sí gr. 6 1. partur í lóg nr. 13). Hetta skerjir í sær sjálvum tann sjálvsagda rættin hjá borgaranum, nevniliga at vera við til at ávirka og skapa tað umhvørvi, hann nú einaferð er komin at liva í.

Tað er ongini vi um, at slik lógargrein, sum nevnd er í donsku kommunulóggávuini frá 1979 eigur at vera við í nýggjari býarskipanar- og byggisamtyktarlóg, um henda verður endurskoðað.

Hetta setir nýggj krav til politikararnar og teknikkararnar, ið fáa planirnar til vega. Móguliga

Hogni Larsen, arkitekt m.a.a. og býarplanleggjari, skrivar

Fyri góðum hálvum ári síðani var nógv kjak í bæði útvarpi og sjónvarpi um planlegging, byggi- og býarsamtyktir o.l. Hetta kjakið snúði seg fyrri størsta partin um Sundsdepils málið.

Teir, sum vóru við í hesum orðaskiftinum, vóru serstakliga borgarstjórin í Havn, Poul Michelsen og landsstýrismaðurin í kommunumálum, Niels Pauli Danielsen.

Nomið varð eisini við spurningin bygdamening, miðsavnin og miðspjæðing og tosað varð eisini um okkara byggi- og býarskipanarlóg, sum hevur meira enn 30 ár á baki.

Longu í 1981 høvdu vit her í blaðnum grein, sum vísti á, hvussu ótíðarhóskandi henda lógin tá var, og at ein skjótast gjørligt átti at endurskoðað hana og fáa tíðarhóskandi lóg til vega.

Skjótt tiggju ár eftir er lítið og einki itokiligt hent í hesum máli.

Fyri at lýsa hesar spurningar hava vit vent okkum til Hogni Larsen, arkitekt og býarplanleggjara. Vit lova okkum fyrst at endurprenta grein hann skrivaði í 1981. Hon gevur lesaranum gott innlit í, hvat hetta mál snýr seg um.

Í tí greinini umrøður Hogni planlegging á kommunustigi. Átalanin er so at hann í eini komandi grein skal royna at umrøða spurningin um landsplanlegging.

verður eisini langt um «planleggingsprocessina» samstundis sum kommunan eisini í minni mun verður ávirkað figgarliga, men kortini man hetta vera beinasta leiðin at ganga.

Eisini átti lóggávan at gjørt greitt nær og í hvussu stórum tíðarbilum eitt kommunustýri hevur skyldu til at endurskoða býarskipanir og/ella byggisamtyktir sínar. Tað kundi sjálvandi verið av stórum áhuga fyrri tann einstaka borgaran.

Tiverri verður einki nevnt um hetta í lóggávuini, men harafturimóti verður týðuliga greitt frá, hvørjar atgerðir landsstýrið hevur heimild til at sta í verk mótegis kommununum, tá landsstýrið hevur hug at broyta ella at víkja eina býarskipan ella byggisamtykt.

Annar spurningur, ið eisini átti at verið tikið upp í samband við móguliga endurskoðan av lóg nr. 13 er tann figgarliga planleggjingin hjá kommununum.

Eins og í Føroyum eru tær skipanir, sum við fyrvarni kunnu sammetast við føroysku býarskipanir og byggisamtyktir í Danmark, Svøríki og Fínlendi einans «fysiskar» skipanir. Hetta er rætt sambært lóggávuini á

endamálinum í byrjanini av hesi grein, men haldi eg tað vera av stórsta týðningi, at fyrst og fremst limirnir í bygðaráðunum og harnæst kommunuteknikararnir og fólkið sum heild skilir býarskipanina og byggisamtyktina sum eina «prosess», eina mynd, sum kann og skal broytast eftir tíðarinnar krøvum.

Tiverri gevur lóg nr. 13 við síni núverandi orðing og sínum tørvandi para-graffum og pørtum eina heldur dikterandi og ov bindandi mynd av «begrebunum».

Annar spurningur, ið eisini átti at verið tikið upp í samband við móguliga endurskoðan av lóg nr. 13 er tann figgarliga planleggjingin hjá kommununum.

Eins og í Føroyum eru tær skipanir, sum við fyrvarni kunnu sammetast við føroysku býarskipanir og byggisamtyktir í Danmark, Svøríki og Fínlendi einans «fysiskar» skipanir. Hetta er rætt sambært lóggávuini á